

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ЯРЕМКО ГАЛИНА ЗІНОВІЇВНА

УДК 343.21(477)

**БЛАНКЕТНІ ДИСПОЗИЦІЇ
В СТАТТЯХ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ
КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ**

Спеціальність: 12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів

2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському державному університеті внутрішніх справ МВС України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
Навроцький Вячеслав Олександрович,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
декан юридичного факультету.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Дудоров Олександр Олексійович,
Луганський державний університет внутрішніх справ
ім. Е.О. Дідоренка,
професор кафедри кримінального права;

кандидат юридичних наук
Хилук Світлана Володимирівна,
Львівський національний університет ім. І. Франка,
асистент кафедри кримінального права і криминології.

Захист відбудеться «14» жовтня 2010 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.725.02 у Львівському державному університеті внутрішніх справ за адресою: 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Львівського державного університету внутрішніх справ за адресою: 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Автореферат розісланий «7» вересня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В. Красницький

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Конституція України проголосила курс на створення правової держави, що передбачає підвищення рівня правозастосування. У частині застосування кримінального закону необхідним є знання змісту правовідносин, які цей закон охороняє від злочинних посягань. Особливо гостро це питання постає у зв'язку із застосуванням статей кримінального закону, в яких містяться бланкетні диспозиції, що пов'язано з необхідністю відшукати нормативний матеріал. При цьому проблема правильного застосування статей Кримінального кодексу (далі – КК) України з бланкетними диспозиціями породжена відсутністю чітких нормативних і теоретичних орієнтирів, як застосовувати такі диспозиції.

Окремі аспекти цієї проблеми розглядалися у працях радянського періоду, зокрема, Н.В. Беляєвої, Я.М. Брайніна, М.М. Гродзинського, М.І. Ковальова, В.М. Кудрявцева, Н.Ф. Кузнєцової, В.В. Соколова, А.А. Тер-Акопова, А.Н. Трайніна. У науці кримінального права України проблема бланкетних диспозицій в статтях кримінального закону не була предметом спеціального монографічного дослідження. Окремі вектори на її вивчення є у працях В.О. Гацелюка, В.К. Грищука, Н.О. Гуторової, О.О. Дудорова, О.М. Костенка, В.О. Навроцького, Ю.А. Пономаренка, Ю.О. Старук, М.І. Хавронюка та ряду інших авторів. Більш системно цією проблемою займалися науковці Російської Федерації, зокрема, І.Н. Бокова, М.С. Боровіков, М.Б. Кострова, М.І. Пікуров, А.В. Сельський, І.В. Шишко.

Загалом же, питання бланкетних диспозицій розглядалося дослідниками опосередковано, у процесі кримінально-правової характеристики злочинів, які передбачені статтями з такими диспозиціями (зокрема, це праці П.П. Андрушка, А.В. Байлова, П.С. Берзіна, В.І. Борисова, В.М. Боровенка, Л.П. Брич, С.Б. Гавриша, С.В. Гізімчука, С.В. Гринчака, А.В. Ігнатенка, С.Я. Лихової, М.В. Карчевського, В.В. Кудрявцева, Я.Г. Лизогуба, В.А. Мисливого, А.А. Музики, О.О. Пащенко, В.К. Окняна, Л.А. Остапенко, О.І. Плужнік; В.М. Прусса, Н.А. Розенфельд, М.М. Сенька).

Звичайно, така невирішеність питань, які стосуються бланкетних диспозицій в статтях КК України, не сприяє законності та ефективності правозастосування. Гіпотетично найпростішим способом виходу із такої ситуації була б цілковита відмова від бланкетного способу викладу диспозицій, описове формулювання всіх ознак складу злочину, однак об'єктивна неможливість та утопічність реалізації такої думки очевидна.

На сьогодні частка бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України становить приблизно 53% (враховано лише ті бланкетні диспозиції, де бланкетна вказівка несе змістовне навантаження). Бланкетні диспозиції в статтях кримінального закону є незамінимим юридичним

технічним прийомом забезпечення системності права, чутливого реагування на постійні зміни життя, забезпечення узгодження абстрактного і конкретного, уникнення громіздкості, непотрібного дублювання, забезпечення лаконічності і точності викладу норм.

Ще одна проблема, вирішення якої спроможне полегшити застосування статей КК України з бланкетними диспозиціями, це формування переліку джерел права, до яких належить звертатися при конкретизації змісту таких диспозицій. Свого часу Я.М. Брайнін вказував на необхідність підготувати спеціальний збірник чи кілька самостійних видань, в яких були б зібрані усі чи, принаймні, найбільш важливі такі нормативні акти. Щоправда, існувала практика видання текстів КК з постатейними матеріалами, основну частину яких складала саме нормативно-правові акти. Наявні ж науково-практичні коментарі до КК України хоча і містять переліки джерел права, однак останні подані не стільки для розкриття змісту ознак, викладених бланкетним способом, скільки для правильного розуміння змісту диспозицій в цілому. А тому, незважаючи на злободенність проблеми, вона не вирішена.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане на кафедрі кримінально-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ у межах досліджень, що проводяться юридичним факультетом з теми «Проблеми реформування правової системи України», номер державної реєстрації 0109U007853.

Мета і завдання дослідження. Мета цієї роботи полягає у встановленні правової природи бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України, виробленні правил їх застосування, формуванні на цій основі пропозицій щодо вдосконалення Загальної та Особливої частин КК України, а також формування переліку джерел права, які повинні застосовуватися для конкретизації змісту відповідних диспозицій в статтях Особливої частини КК України. Завдання даної роботи обумовлені її метою, а саме:

- з'ясувати стан теоретичного дослідження проблеми бланкетних диспозицій у статтях кримінального закону;
- розкрити поняття бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України;
- вивчити історичний та зарубіжний досвід використання статей з бланкетними диспозиціями;
- проаналізувати використання бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини чинного КК України;
- визначити допустимий рівень бланкетності диспозицій в статтях Особливої частини КК України;
- охарактеризувати напрями вдосконалення статей КК України з бланкетними диспозиціями та сформулювати відповідні пропозиції щодо змін і доповнень до статей Загальної та Особливої частин КК України;

– сформулювати перелік джерел, які застосовуються для конкретизації змісту бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України.

Об'єктом дослідження виступають міжгалузеві зв'язки кримінального закону України.

Предмет дослідження становлять бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини КК України.

Науково-теоретичною базою дисертації є праці з кримінального права, загальної теорії права, інших галузей права, пам'ятки кримінального права України, довідково-енциклопедична література.

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали судової практики різних регіонів України. Всього проаналізовано двісті вироків у справах про злочини, передбачені статтями КК України з бланкетними диспозиціями.

Нормативну базу дослідження складають Конституція України; чинний КК України; джерела права, що застосовуються для конкретизації змісту бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України.

Проаналізовано також чинне кримінальне законодавство окремих зарубіжних держав (Естонської Республіки, Індії, Киргизької Республіки, Китайської Народної Республіки, Королівства Іспанії, Республіки Азербайджан, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Республіки Польщі, Республіки Сан-Марино, Російської Федерації, Федеративної Республіки Німеччини, Французької Республіки, Швейцарської Конфедерації).

У роботі використані постанови Пленуму Верховного Суду України.

Методи дослідження. При вирішенні поставлених завдань застосовувалися, зокрема, такі методи: рахування (в частині підрахунку кількості бланкетних диспозицій в статтях відповідних розділів Особливої частини КК України; узагальнення юридичної практики); вимірювання (щодо визначення частки бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України); порівняння (в частині виявлення спільних та відмінних ознак використання бланкетних диспозицій в чинному кримінальному законодавстві зарубіжних держав; а також розмежування бланкетних диспозицій та інших форм міжгалузевого зв'язку кримінального закону); узагальнення (в частині виділення практично значущих висновків на підставі проведених окремих досліджень); аналізу (при дослідженні окремих ознак бланкетних диспозицій; дослідженні конкретних статей КК України з бланкетними диспозиціями); синтезу (при розкритті поняття бланкетних диспозицій на основі виділених окремих ознак); дедукції та індукції (в частині визначення особливостей бланкетних диспозицій залежно від того, ознаку якого елемента складу злочину характеризує відсилка, та виведення загальних правил застосування бланкетних диспозицій на основі отриманих даних); аксіоматичний (в частині визнання об'єктом кримінально-правової охорони лише позитивних правовідносин); історичний (при дослідженні пам'яток українського

кримінального права); системний (при підході до бланкетних диспозицій як системоутворюючого юридичного технічного прийому). Ці та інші методи використовувалися у взаємозв'язку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає, насамперед, у тому, що ця дисертація є першим вітчизняним дослідженням з питань бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України, у якому сформульована концепція формулювання бланкетних вказівок на ознаки складів злочинів у ході правотворчості та правозастосування щодо статей КК України з такими диспозиціями. Найбільш суттєві теоретичні та практичні результати, що мають наукову новизну та вказують на особистий внесок автора, такі:

вперше:

– аргументовано, що зміст бланкетних диспозицій може бути встановлений за допомогою звернень не лише до нормативно-правових актів та нормативно-правових договорів, але й до правових звичаїв;

– визначено особливості бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України залежно від того, ознаки якого елемента складів злочинів вони характеризують; наведено основні лексичні прийоми формулювання бланкетних диспозицій, на підставі чого виділено основні напрями вдосконалення змісту статей Особливої частини КК України з бланкетними диспозиціями та запропоновано відповідні зміни (Додаток «Х» до роботи);

– запропоновано критерії визначення допустимого рівня бланкетності диспозицій в статтях Особливої частини КК України залежно від їх лексичного формулювання;

– окреслено загальні засади кримінальної відповідальності за діяння, передбачені статтями з бланкетними диспозиціями; запропоновано нові теоретичні положення та зміни до Загальної частини КК України (зокрема, щодо вказівки на позитивний характер охоронюваних кримінальним законом праввідносин; в частині зворотної сили джерел права, які застосовуються для конкретизації змісту бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України);

– сформовано перелік джерел права, що застосовуються для конкретизації змісту бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України (Додатки «А–Ф» до роботи);

удосконалено:

– поняття бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України, зокрема: запропоновано критерії їх класифікації; відмежовано бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини КК України від інших форм міжгалузевого зв'язку (диспозиції в статтях Особливої частини КК України, в яких використовується іншогогалузева термінологія та які передбачають субсидіарне застосування іншогогалузевих нормативних положень); виділено істотні ознаки, які, власне, складають зміст даного

поняття. За результатами запропоновано дефініцію бланкетної диспозиції в статті Особливої частини КК України: це структурний елемент заборонної кримінально-правової норми, який безпосередньо лише абстрактно називає або описує склад злочину, а для встановлення конкретних його ознак відсилає (прямо чи опосередковано) до норм інших галузей права, що можуть бути формалізовані у нормативно-правових актах, нормативно-правових договорах та правових звичаях, і які виступають додатковою нормативною підставою кримінально-правової кваліфікації;

– положення про правові наслідки юридичної помилки при вчиненні злочинів, передбачених статтями з бланкетними диспозиціями. Обґрунтовано можливість звільнення від кримінальної відповідальності загальних суб'єктів злочину у зв'язку із незнанням приписів таких джерел права;

набули подальшого розвитку:

– позиція, що бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини КК України мають самостійне значення, оскільки називають всі характерні ознаки складу злочину. Аргументовано, що іншогогалузевий нормативний припис, до якого відсилає бланкетна диспозиція, не має самостійного кримінально-правового значення, бо лише конкретизує зміст такої диспозиції;

– погляди щодо розмежування джерел кримінального законодавства та джерел кримінального права. Доведено, що КК України є єдиним джерелом законодавства про кримінальну відповідальність; іншогогалузеві ж джерела права, що застосовуються для конкретизації змісту бланкетних диспозицій в статтях кримінального закону, повинні визнаватися джерелами кримінального права;

– ідея про можливість зворотної сили в часі іншогогалузевих джерел права, до яких відсилають бланкетні диспозиції в статтях КК України.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані за результатами дисертаційного дослідження положення мають як теоретичне, так і прикладне значення, зокрема, можуть бути використані:

– у правотворчості – у ході експертизи проектів законів про внесення змін і доповнень до чинного КК України можливим є врахування положень, що стосуються допустимого рівня бланкетності. Крім того, в роботі сформульовані готові до використання законодавцем пропозиції в частині усунення недоліків, що стосуються бланкетного способу вказівки на ознаки складів злочинів;

– у правозастосовній практиці – у процесі вирішення питання про кримінальну відповідальність за діяння, передбачені статтями КК України з бланкетними диспозиціями; використання ж переліку джерел права, що повинні застосовуватися для конкретизації змісту бланкетних диспозицій, може сприяти пошуку необхідного нормативного матеріалу;

– у навчальному процесі – при викладанні курсів Загальної та Особливої частин кримінального права та відповідних спецкурсів;

– у науці кримінального права України – при подальшому теоретичному дослідженні інституту бланкетних диспозицій, а також при розробленні переліку джерел права, що повинні застосовуватися для конкретизації змісту бланкетних диспозицій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднені на 7 міжнародних, 4 всеукраїнських та 1 регіональній науково-практичних конференціях, а саме: міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Розвиток правової свідомості сучасного суспільства» (м. Тернопіль, 6 жовтня 2009 р.); міжнародна наукова конференція «Восьмі осінні юридичні читання» – «Актуальні проблеми юридичної науки» (м. Хмельницький, 13–14 листопада 2009 р.); шоста всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасність, наука, час. Взаємодія та взаємовплив» (м. Київ, 20-22 листопада 2009 р.); II всеукраїнська науково-практична конференція «Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України» (м. Хмельницький, 20 листопада 2009 р.); міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Науковий потенціал сучасної юриспруденції» (м. Тернопіль, 15 грудня 2009 р.); шоста всеукраїнської науково-практична інтернет-конференція «Україна наукова» (м. Київ, 21–23 грудня 2009 р.); шоста всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Соціум. Наука. Культура» (м. Київ, 26–28 січня 2010 р.); міжнародна науково-практична конференції «Законодавство України: проблеми та перспективи» (Закарпаття, Міжгірський р-н, с. Верхній Студений, 25 січня – 1 лютого 2010 р.); міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми правотворчості очима науковців» (м. Тернопіль, 9 лютого 2010 р.); звітна науково-практична конференція юридичного факультету Львівського державного університету внутрішніх справ (м. Львів, 19 лютого 2010 р.); міжнародна науково-практична конференція, присвячена 70-річчю Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника «Правова політика Української держави» (м. Івано-Франківськ, 19–20 лютого 2010 р.); міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів» (м. Запоріжжя, 28 квітня 2010 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 18 наукових праць, із них – 6 статей у фахових наукових виданнях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів (що об'єднують десять підрозділів), висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить – 408 сторінок, з них: 196 сторінок – основний текст, 20 додатків (на 177 сторінках), список використаних джерел (287 найменувань та 1443 джерела права, що застосовуються для конкретизації змісту бланкетних диспозицій) на 35 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; показано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету та завдання дослідження, а також його методологічну, теоретичну, нормативну та емпіричну бази; сформульовано основні положення, що виносяться на захист; вказано практичне значення одержаних результатів та наведено дані щодо їх апробації.

Розділ 1 «Загальні засади дослідження проблеми бланкетних диспозицій в статтях кримінального закону» складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. *«Стан теоретичного дослідження проблеми бланкетних диспозицій в статтях кримінального закону»* виділено такі групи питань, які не знайшли одностайного бачення серед науковців: 1) термінологічна неузгодженість при позначенні відповідних понять; 2) характер протиправності злочинів, передбачених статтями з бланкетними диспозиціями (є вона кримінально-правовою чи змішаною); 3) визначають бланкетні диспозиції ознаки складів злочину чи надають право на їх визначення спеціально вказаним органам; 4) співвідношення між бланкетною диспозицією та іншогогалузевим приписом, що застосовується для конкретизації змісту такої диспозиції; 5) можливість конкретизації змісту бланкетної диспозиції нормативно-правовими актами, що не мають сили закону; 6) можливість визнання джерел інших галузей права, до яких відсилають бланкетні диспозиції, джерелами кримінального права; 7) необхідність посилання в процесі кримінально-правової кваліфікації на відповідні структурні елементи джерел права, до яких відсилають бланкетні диспозиції (в якій структурній частині процесуального акта).

Окрім цього, виділено питання, які в літературі не висвітлено взагалі чи описано поверхнево: допустимий рівень бланкетності диспозицій в статтях Особливої частини КК України; можливість встановлення конкретизованого змісту бланкетної диспозиції за допомогою правових звичаїв; правові наслідки незнання правового припису, об'єктивованого в джерелі права, що не має сили закону, до якого відсилає бланкетна диспозиція; зворотна сила в часі джерел права, до яких відсилають бланкетні диспозиції.

У підрозділі 1.2. *«Поняття бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України»* проведено дослідження поняття бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України на основі встановлення його змісту та обсягу. При визначенні змісту поняття враховано генезис терміну, офіційне розуміння бланкетних кримінально-правових норм, визначене Конституційним Судом України, наукові доробки теоретиків права та криміналістів.

Своєю чергою, обсяг поняття бланкетних диспозицій встановлено шляхом їх класифікації за істотними ознаками, а також відмежування від суміжних явищ – відсильних диспозицій, а також інших форм запозичення іншогогалузевого нормативного матеріалу в статтях Особливої частини КК України (диспозицій, в яких використовується іншогогалузева термінологія, а також диспозицій, що передбачають субсидіарне застосування правових норм).

У підрозділі 1.3. «Бланкетні диспозиції в пам'ятках кримінального права України» проведено аналіз основних пам'яток кримінального права України, починаючи з часів Київської Русі. Історичний екскурс показав, що бланкетні відсилки як юридичний технічний прийом був відомий ще творцям Руської Правди – правда, щодо санкцій. Однак, лише в ХІХ ст. відсилки до норм інших джерел права почали застосовуватися не як виняток, а як загальне правило. КК УРСР 1922 та 1927 років, а також КК 1960 року засвідчили практично сучасні тенденції у використанні бланкетних диспозицій. А тому бланкетні диспозиції в статтях кримінального закону – данина нашому часу.

У підрозділі 1.4. «Досвід використання бланкетних диспозицій у чинному кримінальному законодавстві зарубіжних держав» проаналізовано законотворчу практику використання бланкетного способу викладу ознак складів злочинів в чинних КК окремих зарубіжних держав. Визначено ряд спільних ознак із українською законотворчою практикою: максимальна кількість бланкетних диспозицій у статтях розділів кримінальних законів, що передбачають злочини, які посягають на відносини, що характеризуються значним обсягом правової урегульованості і мінливістю; кількість бланкетних диспозицій в статтях кримінальних законів окремих пострадянських держав практично однакова (в середньому десь у 50% статей), у високорозвинутих же європейських державах кримінально-правова охорона найбільш динамічних правовідносин забезпечується окремими законами, а тому кількість бланкетних диспозицій власне у КК порівняно менша; для відсилки до норм інших галузей права використовуються аналогічні мовні засоби.

Поряд з цим, в загальних положеннях КК окремих зарубіжних держав (Республіки Польщі, Федеративної Республіки Німеччини, Французької Республіки, Швейцарської Конфедерації) є норми, що регулюють окремі питання застосування статей з бланкетними диспозиціями: вказують на обов'язковий позитивний характер охоронюваних кримінальним законом правовідносин; на необхідність встановлення нормативної підстави невиконаного чи неналежно виконаного обов'язку у злочинах, що вчиняються шляхом бездіяльності; визначають правові наслідки добросовісного незнання протиправності діяння. Такий досвід видається вартим запозичення.

Розділ 2 «Використання бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України» складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Бланкетна складова вказівки на ознаки об'єкта складів злочинів» проведено дослідження диспозицій, в яких бланкетна вказівка характеризує ознаки об'єкта складів злочинів, наведено типові лексичні способи формулювання таких диспозицій.

Вказано, що в силу обов'язкового позитивного характеру правовідносин, що виступають об'єктом кримінально-правової охорони, бланкетні вказівки на законність, правомірність власне об'єкта посягання, необґрунтовані, у зв'язку з чим пропонуються зміни до таких статей. Найбільш поширені бланкетні вказівки на предмет як ознаку об'єкта складів злочинів; тоді як щодо потерпілого – в КК України є лише одна бланкетна диспозиція, яка характеризує цю ознаку.

У підрозділі 2.2. «Бланкетні вказівки на ознаки об'єктивної сторони складів злочинів» проаналізовано диспозиції, бланкетні вказівки яких характеризують ознаки об'єктивної сторони складів злочинів. Дослідження показало, що найбільш поширені бланкетні диспозиції, що характеризують суспільно небезпечні діяння; бланкетні ж диспозиції, що характеризують суспільно небезпечні наслідки та факультативні ознаки об'єктивної сторони складів злочинів, малопоширені. Причинний зв'язок, будучи об'єктивним зв'язком між явищами, текстуально в диспозиції, як правило, не відображений, а тому не може бути викладений бланкетним способом.

Аргументовано, що протиправність злочину, передбаченого статтею з бланкетною диспозицією, є лише кримінально-правовою, а не змішаною.

Підкреслено, що диспозиції в статтях Особливої частини КК України, які передбачають злочини, що можуть вчинятися шляхом бездіяльності, є бланкетними, якщо зміст бездіяльності становить невиконання правового обов'язку.

Наведено типові лексичні комбінації, що використовуються при формулюванні таких бланкетних диспозицій, вказано на непоодинокі факти, коли бланкетна вказівка необґрунтована чи взагалі не несе змістовного навантаження, у зв'язку з чим запропоновано зміни у відповідні статті КК України.

У підрозділі 2.3. «Вказівки бланкетного характеру на суб'єктивні ознаки складів злочинів» проведено аналіз бланкетних диспозицій, що характеризують ознаки суб'єкта та суб'єктивної сторони складів злочинів.

Щодо суб'єктів складів злочинів – вказано, що диспозиції, які передбачають склади злочинів, де суб'єкт злочину – загальний, в частині його ознак не можуть бути бланкетними. Диспозиції, які передбачають склади злочинів, де суб'єкт злочину – спеціальний, є бланкетними у випадку прямої бланкетної вказівки, а також у злочинах, що можуть

вчинятися шляхом бездіяльності (коли невиконаний чи неналежно виконаний суб'єктивний обов'язок виник на підставі іншогогалузевого *нормативного* припису), чи полягають у порушенні спеціальних правил. При цьому у таких складах злочинів необхідно з'ясувати правову підставу виникнення суб'єктивного обов'язку особи незалежно від того, чи вказано в диспозиції на останній.

Констатовано, що ознаки суб'єктивної сторони складів злочинів об'єктивно не можуть піддаватися правовому регулюванню, а тому й не можуть бути викладені бланкетним способом.

Доведено, що вказівки на незаконність чи протиправність суспільно небезпечного умисного діяння не несуть змістовного навантаження, оскільки умисне діяння – завжди незаконне. А тому бланкетні відсилки у статтях про умисні злочини повинні бути виключені.

Проаналізовано правові наслідки незнання приписів джерел права (до яких відсилає бланкетна диспозиція), що не мають сили закону. Вказано, що незнання таких приписів спеціальними суб'єктами злочину, які зобов'язані їх знати, не може бути підставою для визнання відсутності вини у скоєному. Однак, їх незнання загальними суб'єктами злочину може бути підставою для визнання відсутності вини, і, як наслідок, звільнення від кримінальної відповідальності.

У підрозділі 2.4. «Допустимий рівень бланкетності диспозицій в статтях Особливої частини КК України» розглянуто, які джерела права можуть застосовуватися для конкретизації змісту бланкетних диспозицій. Аналізовані диспозиції поділяються на ті, допустимий рівень бланкетності яких обмежений прямою вказівкою на юридичну силу джерел права (зокрема, містять вказівку на Конституцію України; конституційний лад; міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; міжнародне право; закони; законодавство); та ті, що прямо не містять обмежень допустимого рівня бланкетності (зокрема, які: передбачають злочини, що можуть вчинятися шляхом бездіяльності; містять вказівки на порушення спеціальних правил; вказівки на якісні характеристики чи протиправний, незаконний, самовільний, несанкціонований характер відповідних ознак складів злочинів). Як результат запропоновано правила визначення допустимого рівня бланкетності; аргументовано, що при цьому необхідно враховувати не лише текстуальний виклад диспозицій, але й приписи регулюючого законодавства, які можуть суттєво його обмежувати порівняно з самими диспозиціями.

Розділ 3 «Напрями вдосконалення статей КК України з бланкетними диспозиціями» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Викладення загальних засад кримінальної відповідальності з використанням бланкетних вказівок у статтях Загальної

частини КК України» окреслено напрями вдосконалення Загальної частини КК України, зокрема запропоновано: 1) прямо визначити у Загальній частині обов'язковий правомірний характер охоронюваних кримінальним законом відносин; 2) врегулювати питання зворотної сили в часі нормативних приписів інших галузей права, до яких відсилає бланкетна диспозиція; 3) підтримати раніше висловлені у літературі пропозиції щодо введення статей, які б визначали відповідно правові наслідки юридичної помилки щодо злочинів, які передбачені статтями з бланкетними диспозиціями, та правила кримінально-правової кваліфікації діянь, передбачених статтями з такими диспозиціями.

У підрозділі 3.2. «*Напрями вдосконалення статей Особливої частини КК України з бланкетними диспозиціями»* визначено такі напрями вдосконалення статей Особливої частини КК України: 1) використання бланкетного способу викладу ознак складів злочинів лише у випадках, коли описати їх, в силу численності регулюючого нормативного матеріалу, неможливо і недоцільно; 2) забезпечення в бланкетних диспозиціях максимальної повноти і точності вказівок на інші криміноутворюючі ознаки, які в сукупності й утворюють склад злочину; 3) недоцільність вказівок на законність чи правомірність охоронюваних правовідносин у зв'язку з їх позитивним характером; 4) можливість і доцільність вказівок на протиправність чи незаконність діяння лише у випадку, якщо воно може носити і правомірний чи законний характер; 5) недоцільність вказівок на суб'єктивний обов'язок особи в статтях, які передбачають злочини, що можуть вчинятися шляхом бездіяльності чи полягають у порушенні спеціальних правил; 6) недопустимість бланкетних вказівок на незаконність, протиправність умисного суспільно небезпечного діяння; 7) необхідність обмеження допустимого рівня бланкетності джерелами права, що мають силу закону, в диспозиціях, що передбачають склади злочинів із загальним суб'єктом; 8) встановлення допустимого рівня бланкетності диспозиції з урахуванням вимог, встановлених регулюючим нормативним матеріалом; 9) недопустимість випадків, коли зміст бланкетної диспозиції не може бути конкретизований в силу відсутності регулюючої нормативної бази; 10) уникання перенавантаження диспозиції в статті бланкетними вказівками, коли одна з них поглинає іншу; 11) забезпечення узгодженості між назвою і диспозицією в статті в частині бланкетних відсилок.

ВИСНОВКИ

Проведене дисертаційне дослідження теми «Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України» підтвердило її актуальність. Чіткі підходи до питань, які стосуються нормативних підстав

визначення злочинності діяння, покликані стати механізмом забезпечення законності притягнення до кримінальної відповідальності.

У дисертації сформульована концепція формулювання бланкетних вказівок на ознаки складів злочинів у ході правотворчості та правозастосування щодо статей КК України з такими диспозиціями. Її найважливішими складовими є визначення допустимого рівня бланкетності; окреслення переліку джерел права, які конкретизують зміст бланкетних диспозицій; формулювання напрямів вдосконалення статей КК України з бланкетними диспозиціями.

Констатовано, що широке використання бланкетних диспозицій, врешті, тенденція до їх збільшення – це данина нашому часу. Водночас існує невизначеність щодо правил застосування статей КК України з такими диспозиціями. Вона не така вже «невинна», оскільки здатна впливати на правильне русло правозастосування. Так, аналіз вироків у кримінальних справах щодо злочинів, передбачених статтями з бланкетними диспозиціями, показав, що часто суди нехтують бланкетним характером диспозицій у статтях кримінального закону, не вказують на конкретні структурні частини джерел права, які при цьому були порушені, чи взагалі не вказують на такі джерела права, обмежуються описом фактичних обставин справи.

У ході дослідження було проаналізовано бланкетні диспозиції в статтях усіх розділів Особливої частини КК України. Критерієм послідовності такого наукового огляду було обрано належність бланкетних вказівок до ознак відповідних елементів складів злочинів, що дозволило виділити такі закономірності, тенденції:

– ступінь іншогогалузевої урегульованості охоронюваних відносин детермінує бланкетний характер диспозицій в статтях кримінального закону, які забезпечують останні правовою охороною;

– кількісно найбільш поширені бланкетні диспозиції, що характеризують такі ознаки елементів складів злочину як: суспільно небезпечні діяння; предмет, ознаки спеціальних суб'єктів. Значно менше бланкетних диспозицій, що характеризують власне сам об'єкт, потерпілого, суспільно небезпечні наслідки, інші факультативні ознаки складів злочинів (в КК України є лише приклади бланкетного викладу місця, способу та обстановки вчинення злочину). Такі ж ознаки елементів складів злочинів як причинний зв'язок, ознаки загального суб'єкта злочину, ознаки суб'єктивної сторони складів злочинів не можуть бути викладені бланкетним способом.

Встановлено типові законодавчі помилки, а саме: тавтологічні вказівки на законність, правомірність охоронюваних відносин; непоодинокі вказівки на протиправність чи незаконність діяння, які за жодних умов не можуть

носити правомірний чи законний характер; відсутність єдності в диспозиціях, які передбачають злочини, що можуть вчинятись шляхом бездіяльності чи полягають у порушенні спеціальних правил, в частині наявності чи відсутності вказівок на суб'єктивний обов'язок особи; неузгодженість допустимого рівня бланкетності диспозицій в статтях кримінального закону з вимогами, встановленими регулюючим нормативним матеріалом; допущення випадків, коли конкретизований зміст бланкетної диспозиції не може бути встановлений в силу відсутності регулюючої нормативної бази; випадки, коли одна бланкетна вказівка в диспозиції поглинає іншу; відсутність узгодженості між назвою і диспозицією в частині бланкетних відсилок.

Видається, що такі законодавчі огріхи пояснюються, власне, відсутністю чітких теоретичних орієнтирів та законотворчих правил використання бланкетного способу викладу ознак складів злочинів, в результаті чого законодавець часто керується власними мовними смаками, законотворчою «інтуїцією», що не могло не відбитися на якості формулювання статей КК України з бланкетними диспозиціями. А тому в роботі окреслено напрями вдосконалення Загальної та Особливої частин КК України.

Запропоновано такі зміни і доповнення до Загальної частини КК України в аспекті викладення загальних засад кримінальної відповідальності з використанням бланкетних вказівок:

– частину 1 ст. 1 КК України викласти так: *«Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони правопорядку: прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам»;*

– доповнити розділ IX «Звільнення від кримінальної відповідальності» Загальної частини КК України *статтею 48-1* такого змісту: *«Прийняття, зміна, скасування законів та інших підзаконних нормативно-правових актів, до яких відсилають бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини цього Кодексу, у зв'язку з чим пом'якшується або скасовується відповідальність особи, є підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності або пом'якшення відповідальності»;*

– доповнити ст. 74 КК України частиною 6 такого змісту: *«Особа підлягає звільненню від подальшого відбування покарання на підставах, передбачених ст. 48-1 цього Кодексу»;*

– підтримано раніше висловлені в літературі пропозиції щодо введення статей, які б визначали відповідно наслідки юридичної помилки при вчиненні злочинів, передбачених статтями з бланкетними диспозиціями, а також правила кримінально-правової кваліфікації діянь, передбачених статтями з такими диспозиціями.

Потребують змін, спрямованих на усунення недоліків у формулюванні бланкетних диспозицій, і цілий ряд статей Особливої частини КК України (всього сімдесят сім статей). Запропоновані редакції відповідних статей наведено у Додатку «Х» до роботи.

Окремо досліджено питання допустимого рівня бланкетності диспозицій в статтях КК України; вироблено правила його визначення, які покликані полегшити правозастосування та повинні враховуватися законодавцем при конструюванні нових складів злочинів, передбачених статтями з бланкетними диспозиціями.

У додатках до роботи запропоновано перелік джерел права, що повинні використовуватися для конкретизації змісту бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України.

Найбільш вагомими і значущими науковими та практичними результатами дисертаційного дослідження викладені у висновках до кожного розділу. В цілому ж, висвітлено і обґрунтовано положення, що є новими для науки кримінального права, сформульовано рекомендації практичного характеру, які є або продовженням напрацьованих питань, або розглядаються вперше і винесені на захист.

Таким чином, результати цього дисертаційного дослідження мають різнобічне значення, яке відзначене у вступній частині цієї роботи.

З невідпинним розвитком суспільних відносин появлятимуться нові форми девіантної поведінки, в тому числі суспільно небезпечної. Окремі суспільно небезпечні діяння будуть включатися в уже наявні бланкетні формули відповідних складів злочинів, інші ж вимагатимуть їх криміналізації, в тому числі і з використанням бланкетного способу. А тому проблема бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини КК України не може бути вичерпана даним дослідженням, а повинна оновлюватися (в тому числі, в частині корекції переліків джерел права, що повинні застосовуватися для конкретизації змісту бланкетних диспозицій), йти в ногу з суспільним розвитком.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Яремко Г.З. Співвідношення бланкетності та інших форм міжгалузевого зв'язку диспозицій статей кримінального закону / Г.З. Яремко // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 715–721 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09_09jgzckz.pdf.

2. Яремко Г.З. Бланкетні диспозиції, що відносяться до ознак об'єкта злочину / Г.З. Яремко // Часопис Академії адвокатури України. – 2009. – № 4 (5)

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/Chaau/2009-4/09ygzooz.pdf>.

3. Яремко Г.З. Джерела права, до яких відсилають бланкетні диспозиції статей Особливої частини КК України / Г.З. Яремко // Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Збірник наукових праць [авт. кол. С.М. Алфьоров та ін.]. – Запоріжжя: ЗЮІ ДДУВС, 2009. – № 4. – С. 141–148.

4. Яремко Г.З. Бланкетні диспозиції, що належать до суспільно небезпечного діяння як ознаки об'єктивної сторони злочину / Г.З. Яремко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. Збірник наукових праць / Головний редактор В.Л. Ординський. – Львів: ЛьвДУВС, 2009. – №. 4. – С. 249–260.

5. Яремко Г.З. Бланкетний виклад ознак суб'єктивної сторони злочину / Г.З. Яремко // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 447–451 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10jgzccz.pdf>.

6. Яремко Г.З. Допустимий рівень бланкетності диспозицій статей Особливої частини КК України, в яких містяться прямі вказівки щодо його обмеження / Г.З. Яремко // Часопис Академії адвокатури України. – 2010. – № 1 (6) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/Chaau/2010-1/10ygzsjjo.pdf>.

7. Яремко Г.З. Бланкетні диспозиції в пам'ятках кримінального права України / Г.З. Яремко // Розвиток правової свідомості сучасного суспільства: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, частина II (м. Тернопіль, 6 жовтня 2009 року). – Тернопіль, 2009. – С. 70–74.

8. Яремко Г.З. Бланкетна диспозиція у ст. 109 КК України «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади» / Г.З. Яремко // Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез міжнародної наукової конференції «Восьмі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 13–14 листопада 2009 року): у 4-х частинах. – Частина четверта: «Кримінальне право. Кримінологія. Кримінально-виконавче право. Кримінальний процес. Криміналістика. Судова експертиза». – Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2009. – С. 126–127.

9. Яремко Г.З. Бланкетні диспозиції ч. 1, 4 ст. 143 КК України / Г.З. Яремко // Сучасність, наука, час. Взаємодія та взаємовплив: матеріали шостої всеукраїнської науково-практичної конференції, частина 1 (м. Київ, 20–22 листопада 2009 року) / Інститут наукового прогнозування, Кримський інститут економіки та господарського права (Севастопольська філія), ТОВ «ТК Меганом». – К., 2009. – С. 76–77.

10. Яремко Г.З. Бланкетна диспозиція ст. 332 Кримінального кодексу України «Незаконне переправлення осіб через державний кордон України» / Г.З. Яремко // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України: II Всеукраїнська науково-практична конференція [серія: Юридичні науки], (м. Хмельницький, 20 листопада 2009 року) / Державна прикордонна служба України, НАДПСУ. – Хмельницький, 2009. – С. 98–99.

11. Яремко Г.З. Бланкетні відсилки у складах злочинів, передбачених статтями 116, 123 КК України / Г.З. Яремко // Науковий потенціал сучасної юриспруденції: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, частина III (м. Тернопіль, 15 грудня 2009 року). – Тернопіль, 2009. – С. 46–48.

12. Яремко Г.З. Бланкетна диспозиція ч. 1 ст. 146 КК України «Незаконне позбавлення волі або викрадення людини» / Г.З. Яремко // Україна наукова: матеріали шостої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, частина 5 (м. Київ, 21–23 грудня 2009 року) / Інститут наукового прогнозування, Кримський інститут економіки та господарського права (Севастопольська філія), ТОВ «ТК Меганом». – К., 2009. – С. 43–44.

13. Яремко Г.З. Бланкетні вказівки на незаконність діяння у складах злочинів, передбачених ст. 184 КК України / Г.З. Яремко // Законодавство України: проблеми та перспективи: Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції (25 січня – 1 лютого 2010 року, Закарпаття, Міжгірський р-н, с. Верхній Студений) / Редкол. Шемшученко Ю.С., Бошицький Ю.Л., Бобровник С.В., Чернецька О.В., Мацегорін О.І., Юшина С.І. – К.: Вид-во Європейського університету, 2010. – С. 585–588.

14. Яремко Г.З. Вказівка на угоду про працю у диспозиції ст. 173 КК України / Г.З. Яремко // Соціум. Наука. Культура: матеріали шостої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, частина 3 (м. Київ, 26–28 січня 2010 року) / Інститут наукового прогнозування, Кримський інститут економіки та господарського права (Севастопольська філія), ТОВ «ТК Меганом». – К., 2010. – С. 63-65.

15. Яремко Г.З. Посилання на джерела права, до яких відсилають бланкетні диспозиції статей Особливої частини КК України, при здійсненні кримінально-правової кваліфікації / Г.З. Яремко // Проблеми правотворчості очима науковців: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, частина III (м. Тернопіль, 9 лютого 2010 року). – Тернопіль, 2010. – С. 69–71.

16. Яремко Г.З. Бланкетні ознаки у складі злочину, передбаченого ч. 1 ст. 158-2 КК України / Г.З. Яремко // Тези доповідей учасників звітної науково-практичної конференції юридичного факультету 19 лютого 2010 р. –

Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. – С. 81–83.

17. Яремко Г.З. Джерела права, до яких відсилають бланкетні диспозиції статей Особливої частини КК України, як джерела кримінального права / Г.З. Яремко // Правова політика Української держави: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Том 2 / 19–20 лютого 2010 року. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010. – С. 324–326.

18. Яремко Г.З. Бланкетна вказівка на предмет у складі злочину, передбаченого ч. 1 ст. 213 КК України / Г.З. Яремко // Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 28 квітня 2010 року: у 3-х частинах. – Запоріжжя: Запорізька громадська організація «Істина», 2010. – Ч. 3. – С. 91.

АНОТАЦІЯ

Яремко Г.З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів, 2010.

У дисертації міститься комплексне дослідження бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України: їх поняття, види, співвідношення з іншими формами міжгалузевого зв'язку кримінального закону. Розглянуто історичний та зарубіжний досвід використання бланкетних відсилок при формулюванні кримінально-правових заборон; проаналізовано особливості бланкетних диспозицій в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України залежно від того, ознаки якого елемента складів злочинів характеризує бланкетна вказівка.

Сформульована концепція формулювання бланкетних вказівок на ознаки складів злочинів у ході правотворчості та правозастосування щодо статей Кримінального кодексу України з такими диспозиціями. Її найважливішими складовими є визначення допустимого рівня бланкетності; окреслення переліку джерел права, які конкретизують зміст бланкетних диспозицій; формулювання напрямів вдосконалення статей Кримінального кодексу України з бланкетними диспозиціями.

Ключові слова: бланкетна диспозиція, джерела права, допустимий рівень бланкетності.

АННОТАЦИЯ

Яремко Г.З. Бланкетные диспозиции в статьях Особенной части Уголовного кодекса Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискания ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Львовский государственный университет внутренних дел. – Львов, 2010.

В диссертации содержится комплексное исследование бланкетных диспозиций в статьях Особенной части Уголовного кодекса Украины: их понятие, виды, соотношение с другими формами межотраслевой связи уголовного закона (диспозиции, в которых используется терминология других отраслей права, а также диспозиции, которые предусматривают субсидиарное применение правовых норм). Предложено следующее определение бланкетной диспозиции в статье Особенной части Уголовного кодекса Украины: это структурный элемент запретительной уголовно-правовой нормы, который непосредственно лишь абстрактно называет или описывает состав преступления, а для установления конкретных его признаков отсылает (прямо или опосредствовано) к нормам других отраслей права, которые могут быть формализованы в правовых актах, правовых договорах и правовых обычаях, и которые выступают дополнительным нормативным основанием уголовно-правовой квалификации.

Рассмотрен исторический и зарубежный опыт использования бланкетных отсылок при формулировке уголовно-правовых запретов, который показал, что широкое использование бланкетных диспозиций, в конечном итоге, тенденция в уголовных законах к их увеличению – это, в значительной степени, дань нашему времени, которое характеризуется осложнением, дифференциацией, специализацией правоотношений, появлением качественно новых правоотношений, их высокой динамикой. Указано на позитивные аспекты зарубежного опыта в части наличия в отдельных уголовных законах общих положений, которые регулируют вопрос применения статей с бланкетными диспозициями.

Проанализированы особенности бланкетных диспозиций в статьях Особенной части Уголовного кодекса Украины в зависимости от того, признаки какого элемента составов преступлений характеризует бланкетная отсылка, в частности: указаны типичные лексические приемы формулировки бланкетных диспозиций; рассмотрен вопрос противоправности преступлений, предусмотренных статьями с такими диспозициями; последствия юридической ошибки относительно преступлений, предусмотренных статьями с бланкетными диспозициями.

Исследовано вопрос допустимого уровня бланкетности диспозиций в статьях Особенной части Уголовного кодекса Украины; предложены правила его определения в зависимости от лексической формулировки бланкетных указаний.

Определенно общие принципы уголовной ответственности за деяния, предусмотренные статьями с бланкетными диспозициями; предложены новые теоретические положения и изменения к Общей части Уголовного кодекса Украины (в частности, относительно указания на позитивный характер охраняемых уголовным законом правоотношений; в части обратной силы источников права, которые применяются для конкретизации содержания бланкетных диспозиций в статьях Особенной части Уголовного кодекса Украины, а также относительно правил квалификации преступлений, предусмотренных статьями из бланкетными диспозициями).

Указаны типичные законодательные ошибки в части использования бланкетного способа изложения признаков составов преступлений, на основании чего выделены основные направления совершенствования содержания статей Особенной части Уголовного кодекса Украины с бланкетными диспозициями и предложены соответствующие изменения.

Как результат предложена концепция формулировки бланкетных указаний на признаки составов преступлений в ходе правотворчества и правоприменения относительно статей Уголовного кодекса Украины с такими диспозициями. Ее важнейшими составляющими является определение допустимого уровня бланкетности; составление перечня источников права, которые конкретизируют содержание бланкетных диспозиций; формулировка направлений совершенствования статей Уголовного кодекса Украины с бланкетными диспозициями.

Ключевые слова: бланкетная диспозиция, источники права, допустимый уровень бланкетности.

SUMMARY

Yaremko G.Z. The blanket dispositions in the articles of Special part of the Criminal Code of Ukraine. – Manuscript.

Thesis for scientific degree of Candidate of Juridical Sciences in speciality 12.00.08 – Criminal Law and Criminology; Criminal-Executive Law. – Lviv State University of Internal Affairs. – Lviv, 2010.

The thesis deals with a complex research of the blanket dispositions in the articles of Special part of the Criminal Code of Ukraine: their concept, kinds, correlation with other forms of connection of the criminal law. Historical and

foreign experience of use of blanket dispositions in the formulation of criminal prohibitions is considered; features of blanket dispositions in the articles of Special part of the Criminal Code of Ukraine in depends of features elements of the crimes are characterizes by blanket guidelines are analyzed.

The concept of formulation of blanket instructions on the signs of criminal offenses in the process of the lawmaking and enforcement articles of the Criminal Code of Ukraine with such disposition are formulated. Its most important components are to determine the acceptable level of blanket dispositions, to outline a list of sources of law which the content of blanket dispositions determinate, to formulize trends of improvement the articles of the Criminal Code of Ukraine by blanket dispositions.

Keywords: the blanket dispositions, sources of right, the acceptable level of blanket dispositions.

Підписано до друку 17.08.2010 р.
Формат 60x90/16. Папір офсетний. Зам. № 138-10
Умовн. друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.
Львівський державний університет внутрішніх справ
79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.